ЗИМА І ВЕСНА

або

СНЇГОВА КРАЛЯ.

ДІТОЧА ФАНТАСТИЧНА ОПЕРА В ДВОХ ДІЯХ.

МУЗИКА

М. ЛИСЕНКА.

ТЕКСТ ЗЛОЖИЛА

ДНІПРОВА ЧАЙКА.

У ЛЬВОВІ, 1913.

Накладом Жіночого Кружка У. П. Т. ім. Ганни Барвінок.

ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Осінь
Баба-казка
Дід-ворожбит
Хлопець-веретено
Хлопець-гребінь
Дівка-прядка
Сич-віщун
Хори: колядників, щедрівників,
дівчат-веснянок
Зима
Мороз
Метелиця
Ожеледь
Вітер
Дід-сніговик
Масниця-молодиця
Весна.

ПЕРША ДІЯ.

Коли занавіса піднимає ся, **Осїнь** *на сценї спить. Почувши прелюдию, підводить ся з острахом, а побачивши у дверех* **Мороза,** *ховає ся з жаху в куток, потім перебігає в другий.*

Мороз *(гонить з кутка в куток задріпану, заплакану* **Осїнь**; *проводячи єї до дверий, співає):*

Геть! геть! геть! нетїпахо!
Геть, ледащице-недбахо!
Їла, пила ти розкішно,
В шати вдягала ся пишно,
Все пропила, прогуляла,
Долю останню проспала —
Геть! геть! геть! ледащице!
Годї молити й просить ся.
Сльози твої не до речі!
Нуж бери торбу на плечі!

(Надягає на неї торбу).

Осїнь *(з торбою і палицею спинює ся перед порогом):*

Дядечку Морозе! мій вельможний
Хтож без мене, дядьку, [пане!
Хатоньки догляне?
Та без мене й стежка
Заросте пробита,
До могили сина,
Коханого Лїта.

Мороз: Що мені за діло
До тої могили!
(Енергічно) Я хазяїн справний,
Чепурний та строгий!
Я кладу із криги
На річках дороги;
Прибираю в лісї
І болото й листя,
Щоб було у мене
Всюди, всюди чисто!
Замикаю гади у глубокі нори,
Заганяю птахи аж за синє море!
Щоб було скрізь тихо,
Щоб було скрізь чисто!
Геть, нехлює, відсїль!
Тут тобі не місце.

Осїнь *(плаче)*: Горе менї, горе,
Бідній сиротинї,
Не дають і плакать
У своїй хатинї!
Ой піду далеко
По сумній дорозї,
Розіллю по сьвітї
Дрібненькії сльози!
(виходить).

(**Мороз** *сїдає, зажурившись, праворуч і не звертає уваги на гурт, що вбігає слїдом за* **Осению.** *Хор:* **Веретено, Гребінь, Прядка, Баба-казка, Дїд-ворожбит** *танцюють і приспівують):*

Дївка-прядка: Нумо, нумо, воркотати!
Хлопець-гребінь: А я буду, буду при-
[гравати.
Хлопець-веретено: А я буду, буду тан-
[цювати.
Баба-казка: А я буду, буду потїшати.

Дід-ворожбит: А я буду розважати,
Ще й доленьку відкри-
[вати.

(Усї беруть ся за руки, гуртом крутять танка і співають разом).

Нумо, нумо, збираймо ся,
У таночок сплїтаймо ся.
Ми пісоньку заспіваймо,
Славну Зиму закликаймо:
Ой ти, Зимонько - цариця,
Огрядная, білолиця,
Ясноока, чорноброва,
Прибувай до нас здорова!

(Вибігають).

(Входять: **Зима, Метелиця, Ожеледь, Дід-сніговик, Вітер**).

Зима *(підходить до* **Мороза,** *жартобливо співає до него):*

Здоров, здоров, Морозеньку,
Здоров, милий мій!
Ой чогож ти, Морозеньку,
Та такий сумний?
Чи ти мене, моє серце, з личка не пізнав?
Чи ти мене молодую в гості не чекав?

Мороз *(відповідає сердито й не глядячи; іноді тільки кидає ласкавий погляд):*

Ой, як менї, моя панї, веселому буть!
Я не можу тої втрати ніколи забуть!
Як ішла ти через воду, одлигу дала,
Як ішла ти через села, снїгу намела.

(Зима надуває губи і відходить).

Не міряла, не лїчила, марно рознесла.
А його-б то мабуть стало ще на цїлий рік,
А його там даром стопче гидкий чоловік.

Дїд-сніговик *(підходить до* **Мороза,** *бє його по плечу, потїшає):*

Не жури ся, Морозеньку,
Невеликий гріх,

Маю повен лантух снігу,
Стане ще на всїх!

Вітер *(тимчасом розважає* **Зиму** *і говорить з нею).*

Мороз: А що вітер той невірний,
Як не треба дме,
А як треба, то неначе
Чорт його візьме.

Вітер: Тьфу ти! як він розходив ся!
Думає, що цар!
Плюнь на нього, я твій милий,
Брат і поводар.

(**Зима** *відпихає* **Вітра** *і знова підходить до* **Мороза** *з усьмішкою, а сей вже ласкавійший до неї, підводить ся навіть):*

Мороз (*до Зими*):

А ще твої челядоньки скарбу не глядять,
Ожеледь ясні кришталї любить розки-
А метелиця без міри рада пустувать. [дать,

Зима: Заспокой ся ти, мій друже,
Буде все гаразд;
Сором, сором, орле дужий,
Плакать, сумувать!
Панувати меш безпечно,
Не турбуй ся, ти,
Я-ж люблю тебе сердечно,
Вір же ти менї.

Мороз: Заспокоїтись не можу,
Все тут не гаразд!
Доведеть ся у калюжи
Мабуть пропадать.
Нї, я серцем горе чую,
Не йму віри я,
Ти-ж не важ ся запевняти,
Все те є бридня!

(Разом)

(Зима хоче його обняти; Мороз пручаєть ся, відмахуєть ся сосною. Обоє сідають на сніговому троні. Дід біля їх ніг, а обиджений Вітер на переді сцени ліворуч, ожеледь праворуч. Вбігають знова: **Веретено, Прядка, Казка, Ворожбит, Гребінь,** *плескають в долоні, крутять ся, співають):*

Ой вогні палають, кабани конають,
Поросята плачуть, кутя в ступі скаче.
Ось ковбасок низки, вже колядки близкі,
Годі сумувати!
Веселійше стане, як хазяїн гляне,
Стане розмавляти, милую витати;
Як хазяйка красна, усміхнеть ся ясна.
Годіж бо сваритись, час і помиритись!
Ковбасочок низки, колядки вже близкі!
(Вибігають).

(За сценою чути колядку).

Ірод про́клят засмутив ся,
Що Йсус Христос народив ся,
Слуги свої посилає,
Христа вбити шукає.

(Вбігає хор дївчат-колядниць, хлопців-щедрівників; колядують, щедрують кожен своє, далї лучать ся до купи).

Колядка: Нова радість стала,
Яка не бувала,
Над вертепом зьвізда ясна,
Увесь сьвіт осяла.

Щедрівка: Ще́дрик-ве́дрик,
Дайте вареник,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски.
Коли мало, дайте сало,
Коли донесу, дайте ковбасу,
Коротка свитка,
Та змерзла литка.

(Усї гуртом славлять Зиму).

Слава тобі, Зимо, снїгова цариця!
Ти нам серце грієш, хоч морозиш лиця,
Де ти уродилась жвава, жартоблива?
І до нас з якого царства прилетїла?

Зима: Ой іду я, дїти, зза білого моря,
Де в ледах мій батько, цар на всім
[роздолї;
Там ніхто не жиє, там і не вми-
[рають,
Там лиш вітер віє і сполохи сяють.
Там цариця Північ, рідна моя мати,
Збудувала з криги пишнії палати.

Хор: Слава! слава! От цариця!
От зимонька білолиця!
Щоб було нам веселійше,
Заспіваймо голоснійше!
Гей, метелице, співай
І таночок зачинай!

(Усї гуртом співають і танцюють метелицї).

ДРУГА ДІЯ.

(За столом сидить **Зима, Мороз, Метелиця, Ожеледь, Казка, Ворожбит, Масниця-Молодиця і другі;** *бенькетують, пють, славлять зиму).*

Ой, Зимонько, молодице,
Гарні книші, паляниці,
А ще кращі ковбасочки,
Солоденькі оладочки.
Гей гу! гей гу!
Ой, зимонько, ой душечко!
Гарні були пампушечки,
Добрі з перцем товченики,
А в сметані вареники.
Гей гу! гей гу!
А пляшечки, чарушечки
Витинають дрібушечки,
А барило качаєть ся
Та ігрищем втішаєть ся.
Гей гу, гей гу!

(Кланяють ся Зимі).

Сич: Пу-гу! пу-гу! пу-гу!
Я несу вам тугу:
Годі танцювати,
Час уже тікати.

Ось іде Стрітення,
З Касяном Явдоха.

Зима: Я твого Стрітення
Не боюсь і троха:
З ним я тільки стрінусь,
Гляну лиш сердито,
Геть забуде й гадку про нікчемне
[літо.
Касяна й Явдохи я теж не бою ся,
Я від них снігами добре завалю
[ся.

Сич: Пу-гу! Пу-гу! Пу-гу! Ось тобі наруга:
Сорока скрегоче, гніздо вити хоче,
Сорок сьвяті йдуть, палички несуть,
Сороці дають, ще й плужок ведуть.

Зима *(сполохана)*:
Ой, Морозе, що се буде?
Насьміють ся всі з нас люди!
Ой, Морозе, розверни ся,
Ти їм добре покажи ся:
Землю скуй, щоб плуг зломив ся,
Щоб сьвятим тим сніг набив ся
В постоли, зморозив ноги,
Щоб тікали без дороги...
А сороку цокотуху, заморозь єї брехуху,
Та й Сича із нею враз, щоб даремне не
[сьміявсь.

Мороз: А казав я не брататись
З вітром тим поганим,
При лихій годині зрадить,
Ошука, обмане.

(Іде до вікна, махає сосною; сич паде, усе замерзає. Зима і челядь радїють).

Хор: Ой чарочки, чарушечки,
Потанцюймо дрібушечки,
А ми усі заспіваймо,
І Масницю звеличаймо,

І Зимоньку білолицю,
Нашу гарную царицю — гей гу!
Гей-гу! гей-гу! гей-гу!

(За сценою чути великопостний дзвін і хор. Усі перелякані).

На хрін! на хрін! на хрін!
Та на редьку! Та на редьку!
Хрін, хрін, хрін! Леґуміни кинь!
Та на редьку гірку, на картоплю пухку.
Хрін! хрін! хрін! На капусту солону
Проміняй всі сластьони! Хрін! хрін! хрін!

Зима *(налякана):*
Челядоньки, голубоньки, помочи да-[вайте!
Ой чую я, що смерть моя, ой не до-[пускайте!

Метелиця: Окрутну ся, оберну ся,
Затанцюю шляхом,
Налякаю вороженьків
Превеликим страхом.

Дід-сніговик: Не дуже ти, молодице,
На сніжок мій квап ся,
Бо за вами гульвісами
І мішок пірвав ся.

Ожеледь: Я з шляхів зроблю усіх,
Ховзанки блискучі,
Обліплю я крила тим
Вістунам брехучим.

Мороз: Не турбуй ся, зимо пані,
Москаля піймаю,
А з ним вкупі ще богато,
Я робить здолаю.

Хор *(за сценою):*
Турли! турли! турли!
Летять журавлі,
Ках, ках, ках,
Качечки в рядках;

А за ними в ряд
Гуси клекотять.
Жайворонок в небо звивсь,
Кидай сани, бери віз!

(Входить гарна дївчина — **Весна** *у віночку, з вербою і крашанкою. Круг неї дївчата-веснянки, співають):*

Весна іде, тепло несе,
Поклонім ся їй!
Несе вона усім житя,
А смерть Зимі лихій.
Весно, весно молоденька,
Роботяща, веселенька,
Весонько, весна!
На чім їздиш,
Де звертаєш?
Що робити нам розкажеж,
Царівно ясна?

Весна: На плужечку, на плужечку,
По крутому бережечку,
На борінці, на борінці,
Я везу усім гостинці,
Я везу усім роботу,
Ще й веселую охоту;
Я везу всім вольну волю
Та кохання та здоровля!

Хор: Зозуленька в лужку, в лужку
Заспівала куку! куку!
Соловейко обізвав ся,
Ліс змарнілий засьміяв ся!
Ой водичка дзюрчить, дзюрчить
І травичка шумить, шумить,
Буйний вітер присмирив,
Опрощення запросив.

Хор: Ой ти весно, весно ясна,
Королівно наша красна,

На чім їздиш, де звертаєш,
Що робити нам розкажеж?

Весна: Ось зеленая вербиця,
Згинь ти, Зимо білолиця!
Ось червонеє яєчко,
Згинь Морозе, Морозечку!
Згинь Метелице і фуга!
Згинь нудьга і сум і туга!
Ворогів ми побороли,
Ви усі тепер на воли,
Без примусу, по охоті!
Нум до дружньої роботи!

Хор: Нумо разом до роботи,
Без примусу, по охоті!
Весна, весна прийшла,
Всїм щастя принесла!
Нумо разом всї до співу,
Бо весна усїх злучила!

(Беруть ся за руки і стають в коло).

Завиваймо танки,
Затинаймо веснянки!
Нумо веснянки,
Завиваймо танки!

А вже весна, а вже красна,
Із стріх вода капле,
Молодому козаченьку
Мандрівочка пахне.

Як поїхав козаченько
У чистеє поле,
За ним, за ним та дівчина:
„Верни ся, соколе!“

„Не верну ся, забарю ся,
Гордуєш ти мною,
А вжеж буде те гордування
Все перед тобою“.

B